

SOCIALISTI V WISCONSINU DAJEJO VZGLED

NAČRTI ZA ODPRAVO
BEDE IN BREZDELJA

AGITACIJSKI POHOD V MADISON V
KORIST SOCIALISTIČNE PREDLOGE

Zastopniki privatnih interesov in komunisti govorili v zbornici proti sprejemu načrta

SOCIALISTIČNA stranka v Wisconsinu daje vsemu ameriškemu delavstvu vzgled, kako je treba voditi boj za socialno zakonodajo in za odpravo brezposelnosti. V zbornici so le trije socialistični poslanci. Ampak privatni interesi se dobro zavedajo, da so zanje trije preveč. Socialisti so za svojo državo izdelali relifni načrt in ga predložili zakonodaji v treh delih.

Prvi načrt državi Wisconsin kupiti tovarne, ki ne obratujejo, zemljo, rudnike ali karkoli drugega je potrebno za zaščito brezposelnih delavcev. Producenje državnih obratov se razdeli med te delavce in njihove družine. V nakup tovaren si najame država Wisconsin posojilo. Producenja teh obratov bi služila edino delavstvu namesto profitu. Ta načrt se lahko izvede brez novih davkov.

Drugi del načrta določa ustanovitev kooperativne razpečevalne zadruge, ki bi prodajala pridelke brez posredovanja prekupcev, kateri jemljejo farmarjev glavni delež in delavcu pa povročajo podraževanje.

Tretji načrt poenostavlja in določa ureditev vseh javnih del v državi.

Socialisti so te načrte nene samo predlagali, ampak poskrbeli za njihovo uveljavitev v zbornici tudi javno zaslisanje, ob enem pa so priveli sodelovanjem delavskih in farmarskih organizacij v Madison 1,600 delavcev in farmarjev, ki so napolnili vse zbornične prostore, mnogi pa so morali ostati zunaj. Argumente socialističnih poslavcev in drugih zagovornikov načrta za odpravo brezposelnosti so spremigli z viharnim odobranjem.

Proti načrtu so argumentirali zastopniki takozvane lige dakovljevalevcev in pa — komunisti. Za nastop proti predlogu je prišel tudi zastopnik trgovske komore, ko pa je videl, kako je množica delavcev in farmarjev demonstrirala proti zastopnikom lige dakovljevalevcev in komunistom, je namero opustil.

Še nikoli v zgodovini wisconsinske zbornice ni prišlo v predlagani predlogi v Madison toli-

Hitlerjev prvi maj v Nemčiji

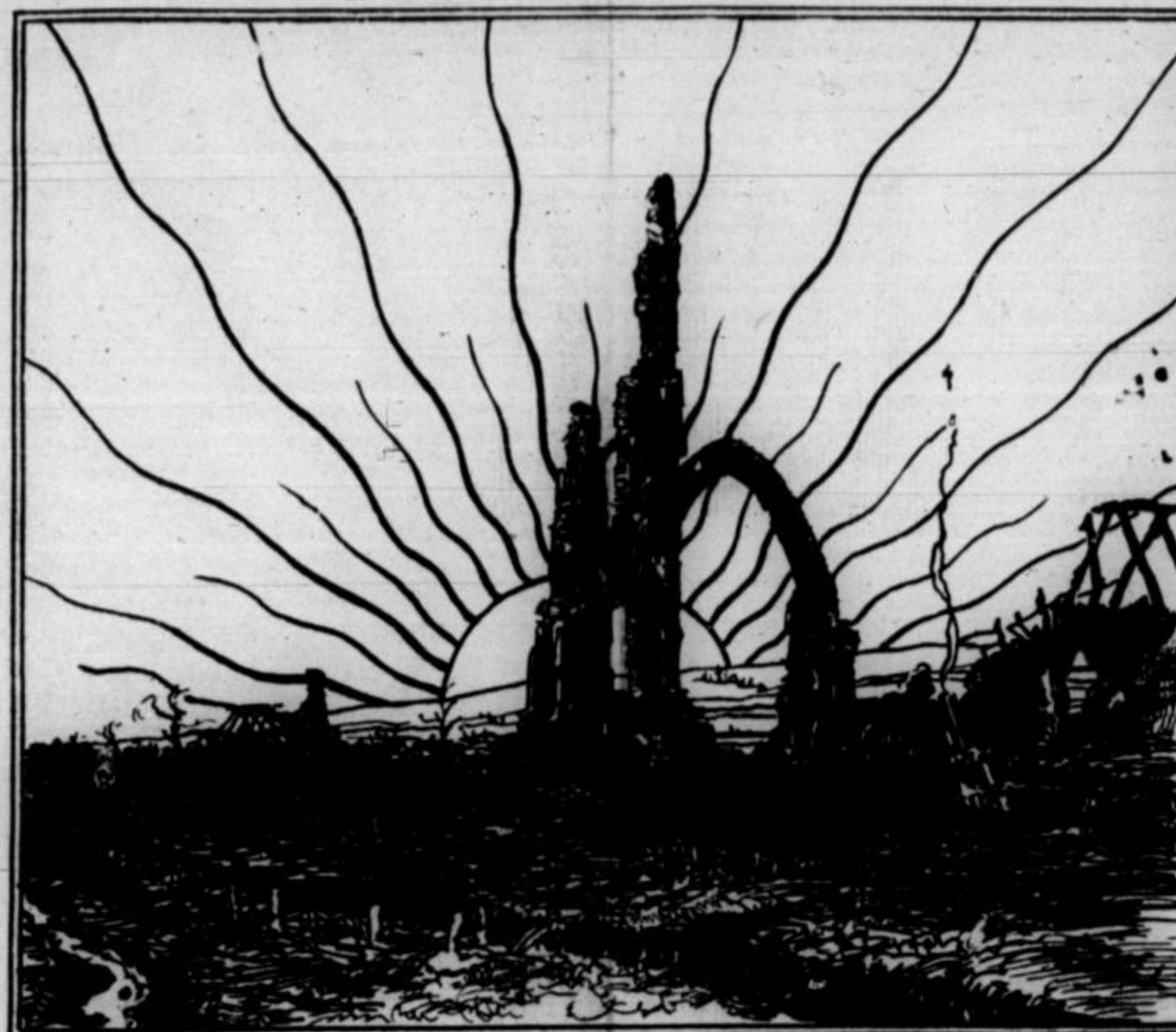
Običaj praznovanja prvega maja je v Nemčiji tako močan, da ga Hitler ni niti skušal odpraviti, kakor ga je Mussolini v Italiji, pač pa ga je spremenil za svoj zapovedani praznik.

Vsa fašistična Nemčija mora letosnjega prvega maja na nove in znova manifestirati zvezdo Hitlerju. Fašistična "delavska fronta", ki je nastala namesto prejšnjih unij, je delavcem ukazala, da morajo v "gigantske prvomajske demonstracije" in z njimi dokazati svetu, da je zvestoba nemškega naroda der führerju neomajana. Vse tovarne morajo biti 1. maja ustavljene, in vsa poslopja in trgovine imajo ukaz razobesiti nacijsko zastavo.

Tak je prvi maj v Nemčiji na zunaj. Ampak kaj misli delavstvo v svoji notranjosti, je drugo vprašanje. Teror mu je sicer vzel voljo in moč za glasen odpor, toda duh nezadovoljnosti in razmerami in režimom tli, in kateri pride čas, vzplamti.

Prvomajski proglašenje odbora soc. stranke

Vzhajajoče solnce socializma edina nadja družbe na pogorišču kapitalizma. — Živel Prvi maj!

Deportiranje komunista

Federalni sodnik C. E. Woodward v Chicagu je odločil, da se mora 40-letnega Nemca Wilhelm Wermanna deportirati, ker je član komunistične stranke in kot tak verjame v nasilno strogoglavljenje vlade. Wermann je sodnika prosil, da naj deportacijo odloži, ker bo skušal dobiti dovoljenje za izselitev v kako drugo deželo, kajti ga pošloje v Nemčijo, bo moral v koncentracijsko kempovo. Hitlerjev minister propagande pa je nato objavil poročilo, da je bil Wermann umorjen, ker je skušal pobegniti.

Ta slučaj dokazuje, da je v tej dobi obnovljene hysterije za tujerodec nevarno govoriti o nasilnih akcijah, posebno še zato, ker so lahko tudi brez tegega radikalni.

Pokojni Fritz Husemann je začel delati v premogovniku 1. 1893. Razvil se je v voditelja ruderjev, 62-letnega Fritz Husemanna. Umorili so ga pri deportaciji, ker bo skušal dobiti dovoljenje za izselitev v Bochumu v koncentracijsko kempovo. Hitlerjev minister propagande pa je nato objavil poročilo, da je bil Husemann umorjen, ker je skušal pobegniti.

Hitlerjev režim ima na vesti bil izvoljen za socialističnega poslance v državnemu zboru. Husemann je mednarodno znan, ker se je udeležil mnogo ruderjevskih kongresov po svetu. Med vojno je bil prisiljen v armado.

V politiki je pripadal konsermativnemu krilu nemške socialne demokracije. Svojih načel ni zatajil, pač pa ostal zvest prepričanju in nedvomno je pomagal podzemskemu socialističnemu gibanju v Nemčiji, kajti drugače bi ga Hitlerjeva garda ne ubila na cesti kakor bsa. A tudi zanje pride dan obračuna.

Michigan proti svobodi zborovanja

Michiganski senat je sprejel z 21. proti 11. glasovi postavo, ki ima namen preprečiti shode revolucionarnih skupin, katere propagirajo nasilja za odpravo obstoječe vlade. V bistvu je naperjen proti komunistom, toda če pride v veljavo, bo uporabljan proti vsem delavskim organizacijam, kot je občaj. Komunisti so reakcionarji, ki jih bo v resnici danes naperjen najbolj proti unijam, katerim hočejo za vsako ceno preprečiti rast.

Proti kompanijskemu unionizmu in fašizmu!

Predvsem pa proti zlobnemu kapitalističnemu sistemu, ki je odgovoren za vso ekonomsko in socialno zla!

Razglasili prisegamo, da ne odnehamo od tega boja, dokler ne bo dosežen naš cilj!

Izvršni odbor socialistične stranke

v Združenih državah.

PRVOMAJSKA MANIFESTACIJE V SREDO 1. MAJA

CLEVELAND, O.—Zbirališče slovenskih delavcev pred Slov. nar. domom na St. Clair Ave. Ob 4:30 manifestacijski shod na Public Square.

CHICAGO, ILL.—Zbirališče na Roosevelt Road in Ashland Blvd. ob 5. pop. Manifestacijski shod v Union parku po paradi.

MILWAUKEE, WIS.—Prvomajski shod klubu št. 37 JSZ v So. Side Turn dvorani. Pričetek zvečer. Govornik Frank Zaitz.

WEST ALLIS, WIS.—Shod klubu št. 180 JSZ in drugih klubov v Labor dvorani. Pričetek zvečer.

SPRINGFIELD, ILL.—Prvomajska proslava kluba št. 47 JSZ v Slovenskem domu. Pričetek ob 8. zvečer.

WAUKEGAN, ILL.—Prvomajska slavnost kluba št. 45 in angleškega kluba v Slov. nar. domu. Pričetek zvečer.

PITTSBURGH, PA.—Prvomajska manifestacija soc. stranke in organizacije brezposelnih. Podatkov o zbirališču in kraju nimamo.

NEW YORK, N. Y.—Manifestacija delavstva soc. stranke, unij in drugih organizacij po Sedmi in Osmi aveniji.

Delavci vsepovsod, manifestirajte Prvega maja za socialno zavarovanje, skrajšanje delavnika, odpravo vposlevanja otrok v industriji, za priznanje unij, za osvoboditev političnih jetnikov, za civilne svobodštine in za odpravo sistema krivic in izkorisčanja!

ZA SOLIDARNOST Z DELAVSTVOM VSEGA SVETA ZA SKUPNO BORBO

Demonstrirajte proti vsaki obliki zatiranja, za krajši delavnik in za druge svoje zahteve

Ameriškim delavcem in farmarjem!

Članom Ameriške delavske federacije!

Članom socialistične stranke!

Proletarcem vseh dežel!

POZDRAVLJENI! Pozdravljeni na dan Prvega maja, mednarodni dan delovnega ljudstva vsega sveta!

Izvršni odbor socialistične stranke vas kliče, vas delavce iz tevarne, pisarne, rudnika, s farme in od povsod, da odložite orodje tega dne in se pridružite velikim demonstracijam v vsem mestu in mestecu v Združenih državah.

Naj bo letošnji Prvi maj zgodovinska manifestacija naše sodružne solidarnosti in naše železne odločnosti za zdrobitev verig, brezposelnosti in kapitalističnega tlačenja ter za mir in splošni blagaj.

Letos je devetinštirideseto leto, odkar si je delavstvo postavilo Prvi maj kot dan svojih demonstracij. Ameriška delavska federacija pa je prva postavila za dan splošnih stavk in podvodov v svoji bojeviti kampanji za osemurnik; nekaj let kasneje ga je osvojilo zavedno delavstvo vseh dežel kod dan delavskih mednarodnih demonstracij.

Ob letosnjem Prvem maju imajo delavci večje odgovornosti ko kdaj prej. Ob splošni napetosti po vsem svetu za obstanek in varnost je na milijone delavcev pogrenjenih v mizeriji in lakoti; med tem pa, ko glad neprestano ograža silne delavske množice, se kapitalistično vlade v blazni tekmi pripravljajo na vojno, ki obeta biti gigantična človeška klavica, v kateri nameravajo profitovci kovati bogastvo iz krvi in možganov delavske mase.

Delavci v mnogih deželah, v katerih so hoteli zgraditi varen svet, so bili pomandanji pod kruto silo fašizma; v drugih deželah se ta brutalna sila šele pripravlja in zbira svoje zverne moči za uničenje vsakega delavskega gibanja.

V Ameriki je na milijone delavcev brez dela — na milijone ljudi živi ob gremkin v zelo skopem kruhu dobrodelnosti, ameriški kapitalizem se pa za vse to ne zmeni in neprestano žene navzdol življenski standard širokih mas v svoji slepi in stupnidni gonji za bogastvo male pesčice. Vlada pa gradi svoj veliki vojni aparat, dočim so življenske razmere milijonov delavcev in farmarjev vedno bolj nezanesne. Na jugu, v bombažnem pasu, kjer so se "sharecropperji" ali najemniki držnili organizirati, je izginila zadnja preteza demokracije.

Sedanja administracija je pozabila na svoje meglene obljube in blesteče generalnosti in pri vsakem pravem konfliktu med delom in kapitalom se pridruži kapitalu, dočim se delavstvo zvija pod novimi udarci.

Velike korporacije organizirajo svoje kompanijske unije in vlada jim daje potuhu; kjerkoli se delavci postavijo za svoje inije, povsod naletijo na vse mogoče forme laži, zlorabe in brutalnosti. Občinske in državne uprave mobilizirajo svoje sile, ki so tudi naperjene proti delavcem.

Neodgovorni in sanjaški demagogi, kakršna sta Long in Coughlin, povečujejo ta kaos z varljivimi obljubami in miselno konfuzijo; vse to povzroča razmere, v katerih se plodi fašizem. Vigilantske tolpe in mnogih krajih jemljejo zakon v svoje roke in razbijajo delavske organizacije.

Socialistična stranka poziva delavce in farmarje v Ameriki, da 1. maja demonstrirajo:

Za solidarnost z vsemi delavci po vsem svetu brez ozira na raso, pol, vero in narodnost!

Proti vsej vojni igri in zločinskim pripravam za novo vojno!

Proti však obliki represij in vsakemu potlačenju temeljnih človeških pravic!

Za tridesetnega delovnega tedenja in zadostno socialna zavarovanje!

Proti kompanijskemu unionizmu in fašizmu!

Predvsem pa proti zlobnemu kapitalističnemu sistemu, ki je odgovoren za vso ekonomsko in socialna zla!

Razglasili prisegamo, da ne odnehamo od tega boja, dokler ne bo dosežen naš cilj!

Demokratski poslanci za obrambo linčanj in večje davke na živila

V zveznem senatu je predloga, ki določa, da v državah, katere nočajo ali ne morejo preprečiti linčanj, ali pa krive vsaj kaznovati, prevzame sodno proceduro zvezna oblast.

Ves demokratski jug je proti temu "umešavanju" in demokratični senatorji iz južnih držav so izjavili, da bodo predloga "obstruirati toliko časa, da bo umaknjena.

Cemu hočejo protektirati držalske umore, namesto da bi zamorči, kadar so česa kriv, sodila sodna oblast, je civiliziranemu človeku ne pojmljivo. Ako bi demokratska stranka res bila to, kar je trdila v kampanji 1. aprila da je, bi tako predloga sprejela takoj ko je dobila večino v kongresu.

V Illinoisu so demokrati v legislaturi povečali davke na potrežne in splošne vse, kar so mogli obdavčiti, z dveh na tri odstotke. Davke na živila skušajo uvesti v skoro vseh državah.

Davki

Davke se zvišujejo vselej samo po volitvah. Pred volitvami politiki obljubujejo znižanje davkov.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTICNE ZVEZE.

NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četr leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do pondeljka popoldne za pribljetv v stekliki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc.
Established 1906.Editor ..... Frank Zaitz.
Business Manager ..... Charles Pogorelec.
Assistant Business Manager ..... John Rak Jr.

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

3639 WEST 26TH STREET CHICAGO, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864.

PRVI MAJ

Mednarodni delavski praznik Prvi Maj, ki ima svoj početek pred pol stoletjem v Ameriki, se je v teku let razvil v manifestiranje bratstva in solidarnosti delavskoga razreda vseh del. V medvojni in povojni dobi so po tem idealu za ednega delavstva padali težki udarci.

Klub njim — PRVI MAJ živi!

Pologoma — zelo pologoma, se proletariat po katastrofi vojne in razkolov spet vrača v pristeno, iskreno družnost, ki ga je spremjal pred vojno, ki pa ni bila še dovolj trdna, da bi bila v stanju ostati močna klub sovražnim silam tudi v uru preizkušnje.

Počasi se ideja solidarnosti vrača. In obnavlja se tudi moč organiziranega delavskoga razreda. Klub fašizmu, vzle rabljemu v Nemčiji, Italiji in Avstriji mednarodni proletariat ni oslabljen. Le sila sovražnika je težja, ker se v borbi pred umiranjem poslužuje terorja in histeričnega zatiranja.

Socialistična družba pride. pride zato, ker razvoj ekonomskih zakonov ne more privesti človeštva konec koncem drugam, kakor v resnično društvo narodov, v katerem ne bo razredov, ne militarizma, ne bede in izkorisčanja, ne bogatih in revnih.

Idealna uredba bo to in izplača se manifestirati zanjo. Kajti brez borbe ne pride. Razvojni zakoni dologo med kapitalizmom in proletariatom boj, ne zato ker ga en ali drugi razred hoče, ampak ker je narekovani zaradi razlike interesov.

Proletarski Prvi maj v letu 1935 nam ne daje vzroka za pesimizem. Vzle fašizmu gre naša stvar dalje. Trpljenje delavcev je povečano, tisoči so brutalno preganjani in mučeni — ideja socializma pa prodira v ljudske plasti in v gospodarstvo, ker je ni sile, ki bi jo mogla zatreći.

"Proletarec i Sovjetska Unija"

... Proletarec je zaklet sovražnik sovjetske Unije. Napad kapitalističnih sil na proletarsko očetnjavo bi takoj jutri pozdravil...

Gornje je naslov in uvod dolgega urednega članka v Radniku z dne 23. aprila. Pravi, da med tem ko se sovjetska Unija trudi obvarovati svetovni mir, jo mi napadamo.

Huduje se nad Proletarcem zaradi člankov "Diktature ne tolerirajo opozicije ali kritike", "Pomen nove trgovske pogodbe med USSR in nacijsko Nemčijo", in "Zveza med Francijo in USSR".

Po mnenju Radnika govori Proletarec kakor vsak kontrarevolucionarni in belogardistični list.

Ampak v svojem vzrujanju je pozabil navesti, v čem so bila naša poročila in izvajanje napačna, "kontrarevolucionarna" in "belogardistična". Pravi, da plakamo za likvidiranjem ostankov trockijevcev, da dolžimo sovjetsko vlado izdaje nad proletariatom, ker sklepa z Nemčijo trgovsko pogodbo, dcem nacijska vlada seka glave komunistom, in da bo zveza med kapitalistično Francijo in USSR primorała francoske komuniste podpirati francoski militarizem.

Radnik je člankom v Proletarju veliko podtaknil, česar ni v njih. Na primer, nikjer v njih ni zapisano, da bi nobena socialistična vlada ne sklenila pogodbe s Hitlerjem. Zapisano pa je bilo, da ako bi jo sklenil kak kabinet, ki ga kontrolirajo socialisti, bi bilo v komunističnem tisku nič koliko krika o "socialfašističnem" izdrazu.

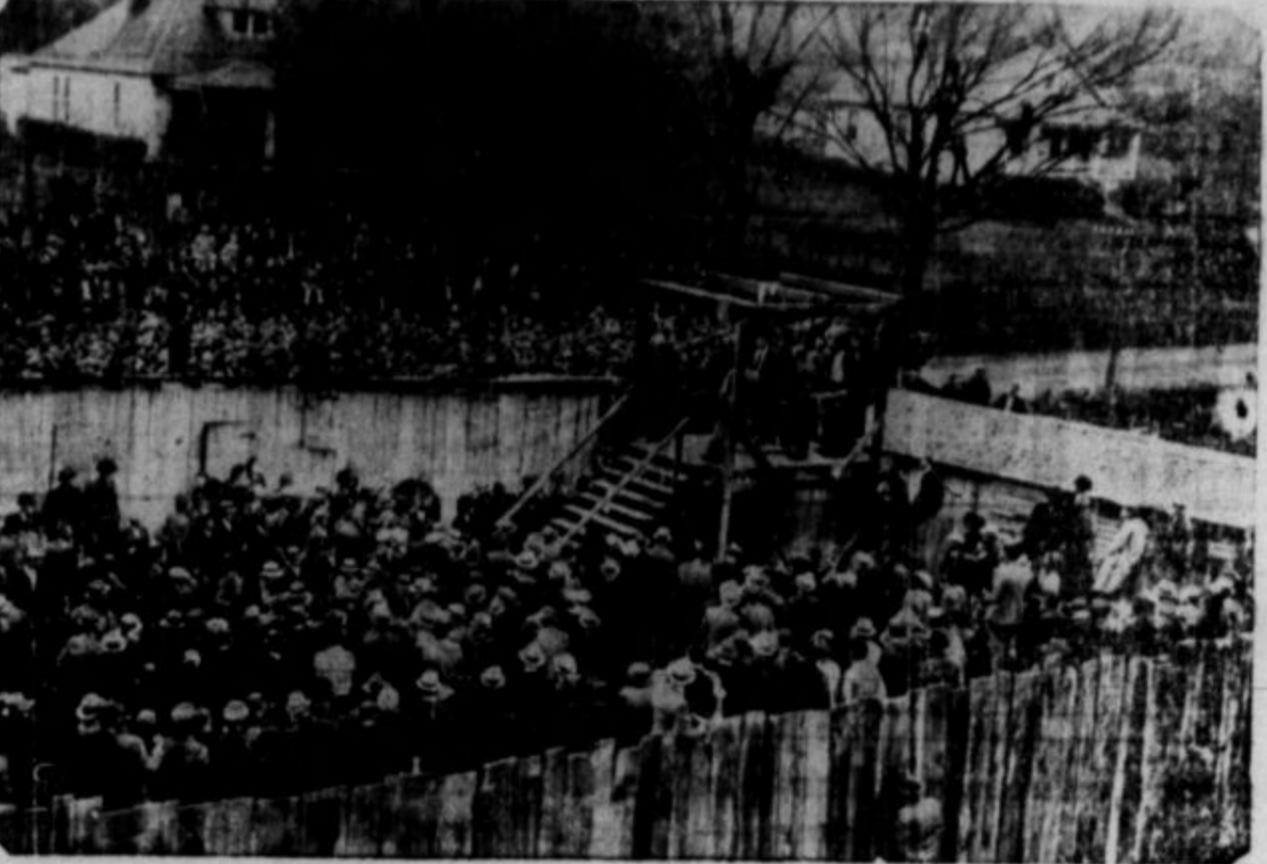
Uredniki Radnika menijo v svojih izvajanjih, da je med Trockijem in Proletarcem težko potegniti mejo. Čisto lahko. Trocki smatra, da je bil vržen iz vodstva USSR po krivem in so njegove zasluge poleg Leninovih največjih, zato bi spadal mandat diktatorja njemu namesto Stalinu. V ta spor se mi ne spuščamo, pač pa pišemo o razvoju v državi sovjetskih stališč razumevanja in prijateljske — ne sovražne kritike.

Radnik nas vprašuje, če so vlade, v katerih sede socialisti, prekinile odnosajo z Nemčijo. Naravno, da niso. Tudi USSR jih ni. In kaj se prizadeva ona, da se Hitlerjevemu militarizmu na kak način pristrežejo peroti, tako se v enak namen trudijo tudi evropske socialistične stranke.

Primerja o odnosajih med belgijsko vlado, ko je bil v nji Vandervelde, in Mussolinijevo v Italiji je v Radniku zdovljeno netočna. Vandervelde je bil v Zenevi edini diplomat, ki je na konferenci zastopnikov vlad v protest proti Mussolinijevemu barbarizmu proti italijanskim socialistom demonstrativno zapustil dvorano. Nekako v istem času so Mussolinijevi vojne ladje napravile prijateljski obisk v Leningrad in sovjetsko oblast je italijansko moštvo in častnike pogostila, ob enem pa sta obe vlad začeli sklepati trgovsko pogodbo. Po omenjenem incidentu v Zenevi je Mussolinijev list pisal, da se naj Vandervelde uči lepih manir v občevanju z diplomati drugih držav od sovjetskih zastopnikov.

Zgodovinsko dejstvo je, da nista bila Mussolinijeva in sovjetska vlada nobenkrat v sporu, in da časopisje v Italiji ne napada sovjetske Rusije ali njene vlade. Pač pa ob vsaki prilik socialiste in demokracijo. Moralno oporo za zahtje socialistov v Avstriji v krvi je dal avstrijskemu klerikalizmu Mussolini. Kako more potem Radnik trditi, da je belgijskim ali drugim socialistom Mussolini veliko bližji kot sovjetska država! V Belgiji so se vršile demonstracije delavskih strank proti Mussoliniju v tolki meri, da se je vladu zbalala atentatov na italijanske zastopnike in tem razpoloženju je bil v Belgiji izvršen celo poskus atentata na italijanskega prestolonaslednika. V sovjetski Uniji ni bilo demonstracij proti Mussoliniju, ne proti Hitlerju, pač pa so bile pred leti proti Vanderveldu, kdo je prišel v Moskvo. Mi vemo, da ni smoter sovjetske Unije podpirati fa-

JAVNO OBESENJE ZLOČINCA V KENTUCKYU

V Smithlandu v Kentuckyju so meseca aprila obesili pred okrajno jebo v smrt obsojenega Wm. De Boe-a. Zgradili so sedež z vislicami in povabili ljudstvo, naj prisotstvuje "ceremoniji". Prisko jih je okrog poldrag tisoč.

Predno je bil De Boe obesi, je ozmerjal vse, o katerih je smatral, da so krvi njegovega konca na vislicah. Slik, kakor je gori, pač ni dokaz civilizacije, s kakršno se ponazajo Zed. države.

KAMPANJA ZA FINANCIJANJE AKTIVNOSTI SOC. STRANKE

Chicago. — Vsakemu je znano, da se brez denarja v današnjih družbi ne pride daleč, čeprav denar ni bogastvo, ampak le izmenjevalno sredstvo. Brez tega sredstva tudi živeti ni mogoče. Če si suh, si siromak in v sedanji družbi se te tudi bog ne bo usmilil. Je popolnoma gluhan tvojo revščino — ali pa blagostanjam. Lajkom pa tudi molitev ne pomaga.

Med največjimi reveži je govoroval socialistična stranka, ki je znana kot cerkvena mlad. Z rednimi dohodki ne more kriti niti minimalnih upravnih stroškov — ne s sedanjim asesmentom in ob seganju številu članstva. Za agitacijsko delo je absolutno navezana na izredne prispevke ali finančno uspešne prirede. Slednje so izvedljive po le v področju klubov in okrajnih organizacij. Državni in glavnih uradov se na te ne morejo zanataši.

Iz teh razlogov je socialistična stranka v kampanji, v kateri skuša zbrati \$50,000 za skupno gibanje. Od nabrane vsote gre 40% glavnemu uradu, ostalo pa državnim in okrajnim organizacijam ter klubom. Uspeh strankinega dela v tem letu in tudi v prihodnjem zavisi povsem od uspeha te kampanje.

In danes — kdo je spremenil stališče? Komunisti v Ameriki so vprizorili v svojem oportunitizmu v Washingtonu celo demonstracijo za bonus bivšim vojakom. Njihov program socialističnih reform je bolj natrpan z njimi kakor je bil klaj prej v zgodovini socialističnih strank.

Pred nekaj leti je komunistična propaganda zagovarjala načelo, da čimprej se kapitalistične države zapletejo v vojno in podajajo druga drugo, prej bo tu svetovna revolucija. Danes pa sovjetska vlada s svojimi državniki resno prizadeva, da hrani med njimi mir, in mi ji to odobravamo. Ako je kdo spremenil, ali spreminja svoje nazore, je to pač Radnik, kar dokazuje, da so bila naša izvajanja o razvoju pravilnejša, kakor nježna.

DRUŽBE SO ORGANIZIRANE DELAVCI NIŠO

National Automobile Labor Board, ki je vodil volitve v avtindustriji, ugotavlja, da 68.6 odstotkov avtinskih delavcev ne pripada nobeni uniji, ostali pa so razkropljeni v petnajstih različnih unijah, med katerimi je unija AFL na drugem mestu. Pojava je, da so vsega trije delavci na Elyju.

V angleškem delu so slednji spisi: Our thirtieth anniversary (Frank Zaitz). We are marching boldly forward (Clarence Senior). International Labor Day (Edna Peters Koller).

Thirty Years — a challenge (Mary Juggi). Mayor Hoan says. Mightier than mighty, a workers' party (Donald J. Lotrich). Greeting to Proletar from B. C. Vladeck. The gist of Socialism (John M. Work).

Only Socialism is the hope of the world (Norman Thomas).

A greeting from Reading.

There's no excuse (E. V. Debs). Proletarec — the builder of Socialism (John Rak).

Socialism — then and now (Olga

ZA OSVOBODITEV POLITIČNIH JETNIKOV V JUGOSLAVIJI

Glasilo hrvatskih komunistov "Radnik" je priobčilo v izdaji dne 19. aprila proglašen na vse jugoslovanske organizacije in posameznike v Ameriki za osloboditev političnih jetnikov, bo to naj omogoč postati dva delegata zaenjo z delegati iz drugih dežel v Jugoslavijo, kjer bodo obiskovali že v začetku osvoboditev političnih jetnikov. Počiv pravi, da je treba, da naša emigracija dokaze, da je na strani političnih borcev in proti današnjem režimu Jugoslavije. Ta proglašen ima podpis "Inostранo Rukovodstvo Patronatnog Rada Crvene Pomoci Jugoslavije, Pariz, dne 23. marca 1935."

Poleg tega proglašen ima Radnik navodila za to akcijo pod istim naslovom s podpisom, "Gl. odbor za Sjed. Države, Pittsburgh, Pa., 805 James St.

Proletarcu je bil proglašen poslan iz omenjenega urada v Pittsburghu dne 22. aprila, torej potem, ko je bil v Radniku že priobčen.

Akcijo vodijo le komunisti, ki vabijo druge organizacije in liste, da se ji pridružijo in prispevajo za pokrite stroškov dveh ameriških delegatov.

Ako bo jugoslovanska vlada dovolila taki delegaciji obiskovati ječe v delovnih v Jugoslaviji za osloboditev političnih jetnikov, bo to ne kaže izrednega, kajti do sedaj nih se nobena diktatorska vlada privolila, da bi kritikovalo in propagandistične komisije iz zunanjih dežel preiskovala njenje ječe v stanju političnih jetnikov. Niti jim ni se nobena odobrila potnih listov v ta namen. Izjemne so bili nekateri pisatelji in žurnalisti, kateri pa so vlade pokazale le, kar je prijavilo njim.

Mi smo za osloboditev političnih jetnikov in delavskih borcev v vseh deželah, ki jih drže in mučijo in zaporni in koncentracioni kampi. V ta namen podpiramo vsako akcijo, ki služi temu namenu. Omenjeno podvzetje pa po našem mnenju ni zamisljeno s tega stališča, pač pa, da se zbere nekaj sredstev Crveni pomoci. Niti ne more biti gorova o skupnosti akcije, dokler le ena skupina piše proglašen, določa odbornike in urade, nato pa vabi druge skupine, organizacije in časopise, da pomagajo pri zbiranju prispevkov in se jih pridružijo.

VSEBINA MAJSKEGA GLASA

Majski Glas, posvečen letos 30-letnici Proletarca, je izšel s slednjo vsebino: Tri desetletja borbe in truda. Katka Zupančič: Mrtvi socialist. Frank Zaitz: Naš jubilej (pesem). Jože Zavertnik: Prvi dve leti agitacije. E. V. Debsova čestitka ob 20-letnici Proletarca. Za agitacijsko delo je absolutno navezana na izredne prispevke ali finančno uspešne prirede. Slednje so izvedljive po le v področju klubov in okrajnih organizacij. Janko Zega: Povod za kranjanje. Ivan Vuk: In zgodi se je tiste dni. Louis Beniger: Samotar Jože. Urednikov priporočite. R. García Sanžer: Španski rdeči teden. Hujskanje proti tujerodecem. Rezultat sodelovanja. Anton Slabe: Dobil je podatek iz zgodovine Proletarca (zbral Frank Zaitz). Darlington Hoopes Proletarca. Katka Zupančič: Iz zakotja (pesem). Dr. J. J. Zavertnik: V čestitka. Ivan Molek: Razmere in obrazi leta 1906. Joško Owen: Seeme. F. Z.: Postanek Proletarca. Ivan Jontec: Radikalizem pri kozarev. Janko Zega: Povod za kranjanje. Ivan Vuk: In zgodi se je tiste dni. Louis Beniger: Samotar Jože. Urednikov priporočite. R. García Sanžer: Španski rdeči teden. Hujskanje proti tujerodecem. Rezultat sodelovanja. Anton Slabe: Dobil je podatek iz zgodovine Proletarca (zbral Frank Zaitz). Darlington Hoopes Proletarca. Katka Zupančič: Iz zakotja (pesem). Dr. J. J. Zavertnik: V čestitka. Ivan Molek: Biserne slavje. Fred A. Vider: Po 30 letih boja in dela. Slovenci v Kanadi (nota). Ebén Kristian: Sedemnajstletni Frank Montague v Chicagu je bil aretriran vsled poskusa posilstva. Po aretaciji se je dognalo, da je skušal storiti ta zločin pri treh ženskah, toda so se vse rešile. Na sodišču za mladoljetne je sodnik po dolgem izprševanju in na priporočilo zdravnika izjavil, da je fant brez prave spolne vzgoje, drugača pa da ni slab. Dal ga je za leto dni pod nadzorstvo. Mladi Montague je pojavil v katoliško ljudsko šolo, zdaj pa je dijak v katoliški višji šoli. Njegov oče, ki je gospod v mestni službi, je oblubil, da bo v bodoči bolj pazil nanj in da mu ne bo pustil ven ob večerih.

Kdo je že bil, ki je pisal, da se otroci v "publičnih" žolah pokvarijo in uganjajo nemoralno početja?

PRISPEVKI V PODPORO MAJSKEM GLASU

III. IZKAZ.

W. Aliquippa, Pa. Klub št. 211 JSZ \$1.00. George Smrekar 50c; Bartol Yerant 30c in John Leskovec 25c. Skupaj \$2.05. (Poslal Bartol Yerant.)

Chicago, Ill. Mimmo Omahen \$2. Berwyn, Ill. Clement Lovisk 21.70c. Chicago, Ill. Po 25c: Margaret Spiljak, Kristina Turpin (Cicer) in Vinko Ločniškar. Skupaj 75c. (Poslal Vinko Ločniškar.)

Detroit, Mich. Louis Kraitz \$1.00. (Poslal John Zornik.)

Bridgeton, O. Po 25c: Jacob Tomšek (Blaire) in Joseph Snay; Frank Blatnik 5c. Skupaj 55c. (Poslal Jos. Snay.)

Chicago, Ill. Po 25c: Margaret Spiljak, Kristina Turpin (Cicer) in Vinko Ločniškar. Skupaj 75c. (Poslal Vinko Ločniškar.)

Detroit, Mich. Louis Kraitz \$1.00. (Poslal John Zornik.)

Bridgeton, O. Po 25c: Jacob Tomšek (Blaire) in Joseph Snay; Frank Blatnik 5c. Skupaj 55c. (Poslal Jos. Snay.)

</div

E ZOLA:

RIM

Pošteni ETBIN KRISTAN

(Nadaljevanje.)

Ali zlasti na stopnjišču v drugem in prven nadstropju, pred zaprtimi vrati donne Serafine in kardinala je vztrepetal, ker ni slišal ničesar, prav ničesar, niti sapice ne; bilo je, kakor da koraka mimo grobov. Odkar sta se vrnila od pogreba, nista dala nobenega znamenja življenja od sebe; zaprla sta se in tem je postala tudi vsa hiša negibna. Slišati ni bilo niti šepetane besede, niti tihega koraka kakšnega služabnika. Viktorina je stopala s svetilko v roki dajje, Pierre pa ji je sledil, mislec na dvojico, ki ostaja v razdejani pači — na dvoje zadnjih ljudi iz pol razpadlega sveta, stoečega na pragu novega sveta. Dario in Benedeta sta vzela vse upanje življenja s seboj; nji ni ostalo razun stare devine in neplodnega duhovnika. Vstajenje ni več mogoce. Oj, neskončni, mračno temni hodniki, hladno, ogromno stopnjišče, ki je videti, kakor da drži dol in vič, o velikanske dvorne, katerih stene pokajo od revščine in zanemarjenosti! Pa notranje, pokopališču podobno dvorišče z njegovim plevelom, z njegovim portikom, pod katerim gnejijo ostanki Vener in Apolon! In samotni, od zrelih oranz dičiči vrtec, kamor ne stopi nihče več — zdaj, ko ni več najti krasne kontesine pod lavorjevim drevesom ob sarkofagu! Vse to se je pogrezeno v strašni žalosti, v smrtni tišini; zadnja dvojica Bocanner je imela v svoji divji veličini le še počakati, da se zruši stara palata, kakor njuj Bog nad njunima glavama. Pierre ni slišal nič drugega kakor poysen tihotem ūm, ki so ga bržkone povzročile miši. Morda je bilo zobovje kakšnega glodavca, abeja Paparellijsa na delu, da obgrize staro hišo spodaj, da pospeši popolni polom.

Voz z dvema svetilkama, katerih rumena žarka sta prodirala temo, je čakal pred durmi. Prtljaga je bila že naložena; mali zaboljeval poleg voznika, kovčeg pa na sedežu. Duhovnik je takoj sedel.

"O, saj imate časa," je dejala Viktorina, ki je ostala na pešpoti. "Nič ne manjka; veseli me, da se tako udobno odpeljete."

To zadnjo minuto ga je tolažilo, da je imel ob strani to rojakino, to dobro dušo, ki ga je bila sprejela tisti dan, ko se je bil pripeljal, in ga spremila zdaj, ko odhaja.

"Ne pravim Vam na svodenje, gospod abbe, ker ne verjamem, da se vrnete kaj kmalu v to vrzje mesto... Zbogom, gospod abbe!"

"Zbogom, Viktorina. Pa hvala Vam, od vsega srca."

Konj je že zdirjal in voz je zavil v tesne, kreve ulice, ki drže proti korzu Viktorja Emanuela. Deževalo ni; streha voza ni bila dvignjena, a dasi je bil vlažni zrak blag, je duhovnika vendar takoj zasebno. Ni pa hotel izgubiti časa z ustavljanjem voza; zdaj je imel molčečega voznika, kateremu se je pač mudilo, da bi se kmalu iznebil svojega potnika.

Ko je Pierre dospel na Corso Vittorio Emanuele, se je začudil, da je bilo tukaj ob tako zgodnjem uri že tako samotno. Vse hiše so bile zaprte, pešpot pa prazna, le električne svetilke so se žarele v otočni samoti. Resnično, nikakor ni bilo toplo, in kakor da se je megla mnожila in zagrinala pročelja. Ko se je peljal mimo Cancellerije, se mu je zdelo, da se strogo pravilna, ogromna zgradba umika, da izginja; in dalje na desni, na kraju od malostevilnih zakajenih plinskih lučic razsvetljeni Via d'Araceli je bil Kapitol ves potopljiven v popolni temi. Potem se je zožil široki korzo, in voz je drdar izmed dvojih mračnih mas, temne cerke II Gesu in težke palače Alfieri. V tem temen hodniku, kjer se čuti celo ob lepih solnčnih dneh vsa vлага starih časov, se je vdal; trepetajoč na duši in na telesu, novi sanjenki.

Nanekrat se je v njem zopet zbudila misel, ki ga je že večkrat vznešenjala: Da je tam od spodaj, iz Azije prihajajoče človeštvo vedno romalo za solncem. Vedno je pihal vzhoden veter, ki je nosil človeško seme za bodočo ževet proti zapadu. Ze dolgo je, kar je uničevanje in smrt zadela zibelko; tako je, kakor da se morejo narodi le stopnjoma pomikati naprej, zapuščajoči za sabo izčrpana tla, razrivena mesta, decimirano in izprideno prebivalstvo, čim dalje korakajo od vzhoda proti zapadu, proti neznanemu cilju. Ninive in Babilon ob bregovih Evfrata, Tebe in Memfis ob bregovih Nila so razpadli v prah, se od starosti in utrujenosti pogrenili v smrtno omotico, iz katere ni prebujen. In odtod je presegla ta preživelost na obale velikega Sredozemskega morja, pokopala je Tiros in Sidon v prahu časa in pozneje uspavala v polni bleščobi od starostne slabosti pograbljeni Kartago. To naprej korakajoče človeštvo, ki ga skriva moč civilizacije valja od vzhoda proti zapadu, označuje svoje potovanje z razvalinami. Kako strašno neplodno je danes ta zibelka zgodovine, Azija, pa Egipt, kjer se zopet glasi otroško jecljanje, te dežele, ki leže negibne, nevedne in hirajoče na razvalinah starodavnih velikih mest, nekdanjih gospodarjev sveta!

Med vročino, med svojim razmišljavanjem je Pierre nenadoma občutil, kakor da se v temo zavita palača di Venezia pod nekakšnim napadom nevidnega ruši. Megle so oidele njeeno streho; visoki, goli, strašni zidovi so se

upogibali pod priiskom naraščajoče teme.

Medtem ko je voz počasi drdar in se je vzpenjal po ulici Nazionale, so se pletele Pierrove sanje dalje. Ni li razdevanje, ki ga puščajo dalje korakajoči narodi vedno za sabo, pograbili tudi Rim? Ni li prišla ura, da izgine tudi on? Grška, Atene in Sparta spe v svojih slavnih spominih in ne štejejo nič več za današnji svet. Ves spodnji del italskega polotoka je že pograbilo hapredooče otrpnjenje. Zdaj je v Napulju tudi Rim na vrsti. Na mesti okuženja leži, na robu one smrtni pege, ki se neprenchoma žiri po starem kontinentu, tam na robu, kjer se pričenja smrtni boj, kjer noče izčrpana zemlja hraniti in nositi nobenih mest več, kjer so videti ljudje, kakor da jih drži že od rojstva starostna slabost. Dvesto let dřci že Rim navzdol, pologamo se izloča iz modernega življenja, nima trgovine, nima industrije, nima niti znanosti, ne literature, in umetnosti. Zdaj se ne ruši le Šentpeterska cerkev, da posuje travo s svojimi razvalinami, kakor nekoč hram kapitolinskega Jupitera. V svoji temnoti, bolestni sanjarji je videl Pierre ves Rim, ki se razpada z zadnjim strašnim pokom in pokriva vseh sedem gricev s kakovostjo svojega razsula. Bazilike, palače, cele četrti so izginile in počivajo pod krovimi in trnjem. Kakor Ninive in Babilon, kakor Tebe in Memfis je bil Rim le še ravna plan, posuta z razvalinami, med katerimi bi zaman izkušal spoznati mesta starih zgradb. Le kače in jata podgan žive med njimi.

Voz je naredil ovinek, in Pierre je spoznal na desni v ogromnem zalivu nočne teme Trajanov steber. Ali ob tej uri je bil ves črn, kakor razpočeno deblo ogromnega drevesa, ki so mu odpadle veje. In ko se je peljal čez trikotni trg in dvignil pogled, se mu je prikazalo više gori drevo — pinija vite Aldobrandini, stoeča tam gori kakor milina in ponos Rima — zdaj enaka umazani pegi, malemu oblaku ogikanjene prahu, dvigajočemu se iz popolnega razsula mesta.

Zdaj, ob dovrštvit teh tragičnih sanj, je pograbila groza njegovo bratovske ljubezni polno srce. Ce prekorači preko postaranega sveta se razširajoče otrpnjenje še Rim, ce pogradi Lombardijo, če zaspne Zenova, Turin, Milan, kakor že spe Benetke, tedaj pride Francija na red. Bolezen pojde čez Alpe, peselek zasuje marziljske luke kakor tirško in sidonsko, pogrezne Lyon v samoto in dremze in naposled pogradi nepremagljiva omotica Pariz, ga izpremeni v neplodno, z osatom porastom kamnitno polje, ga pridruži Rimu, Ninivam, Babilonu, medtem ko bodo narodi nadaljevali svoj pohod od vzhoda proti zapadu za večnim solnecem. Glasan krik se razlega skozi temo — smrtni krik latinskega plemena. Zgodovina, ki se je zdelo, da je bila rojena ob Sredozemskem morju, zamenuje svoj prostor in atlantski ocean postaja središče sveta. Kako visok je že dan človeštva? Ali je človeštvo, ki je prišlo tam od spodaj, od zibelke, od solnčnega vzhoda in je od postaje do postaje posipavalo svojo pot z razvalinami, na sredini dneva, tam kjer se žari polden? Tedaj se torej pričenja druga polovica dneva, tedaj prihaja novi svet za starim, tedaj so ameriška mesta, v katerih se pripravlja demokracija, kralji, ki bodo vladali prihodnje stoletje. In tedaj pride, onstran drugega oceana, na drugi strani zemlje, približevanje se zopet zibelki, nepremični skrajni vzhod, skrivnostno Japonsko in Kitajsko, vse žugajoče dviganje rumečega plemena.

Ali kakor se je voz vzpenjal po Via Nazionale, je Pierre čutil, da se razblinja mora, ki mu je tlačila prsi. Vel je lažji zrak, in v srcu se mu je vračalo nekaj več upanja in poguma. Banka pa je s svojo novoročno, s svojo še kredasto ogromnostjo napravila nanj vtisk pošasti, blodeče v svojih mrtvaških rjuhah skozi noč; nasprotno pa se je Kvirinal nad nejasnimi vrtovi izražal le kot črna, nebo križajoča črta. Cesta se je dvigala bolj in bolj in se širila, in na vrhu Viminala, na koperljenu trgu, ko se je Pierre peljal mimo Dioklecijanovih razvalin, se je globoko oddahnil. Ne, ne, človeštvo dan se ne more končati; večen je in postaje civilizacija si bodo sledile brez konca in kraja. Kaj je na tem, da nosi vzhodni veter kakor od solnčne sile gnane narode proti zapadu? Ce bo treba, se vrnejo na drugi strani zemeljske obale, dokler se ne bodo mogli danes ali jutri pokojno naseliti v miru, v resnicu in v pravičnosti. Po prihodnji civilizaciji ob atlanskem oceanu, ki postaja središče sveta s svojimi gospodružnimi mesti nastane zopet druga civilizacija; njeni središči bo Tih ocean z obrežnimi glavnimi mesti, kakršnih ni bilo sluttiti, katerih kali počivajo še v neznanih obalah. Potem pridejo zopet druge, vedno druge, tja v neskončnost!

In v tej zadnji minutni mu je prišla zaupljiva, rešilna misel, da vodi vse to gibanje narodov instinktivna potreba plemen po povratku v enoto. Izšli so iz ene same družine, in dasi so se poznaje ločili, razsuli v rodove in napadli z bratomornim sovraštvom, streme vendar za tem, da postanejo zopet ena družina. Pokrajine se združujejo v narode, narodi v plemenu in plemenu se združijo naposled v edino neumrjoče človeštvo. Naposled eno človeštvo brez mej, brez vojne — eno človeštvo, živeče od poštenega dela, s splošno skupno posestjo svojih bogastev! Ni li to razvoj, ni li to smoter povsod se vršečega dela, ni li to tečajev zgodovine? Oj, enotna domovina, spokojena in srečna zemlja! V koliko stoletjih do to? In kakšne sanje so to!

Na kolodvoru, v splošni gnječi, ni Pierre nič več misil. Kupiti je moral listek, oddati prtljago, in potem je takoj stopil v voz. Pojutrišnjem na vse zgodaj bo v Parizu.

(Konec.)

POTRESNA KATASTROFA NA FORMOZI

Zadnja potresna katastrofa na otoku Formozi, ki se je dogodila 20. in 21. aprila, je bila ena največjih v zgodovini potresov. Okrog 3.000 je bilo ubitih, ali pa so podlegli poškodbam. Nad 12.000 je bilo poškodovanih. Okrog 250.000 prebivalcev je ob domove, ki jim jih je porušil potres in ostalo uničil požar, ki je nastal po potresu. Porocila pravijo, da je nad 16.000 hiš popolnoma uničenih, 20.000 pa tako poškodovanih, da jih je treba popraviti predno bodo spet varna na bivališču.

Otok Formoza ima blizu pet milijonov prebivalcev. Po plemenu so večinoma Kitajci. Japonska ga je vzel Kitajski v vojni l. 1895. Morska ožina med Kitajskim in Formozom je 90 milij. Otok Formoza so odkrili svetu pred mnogimi leti portugalski raziskovalci, ki so mu dali to ime. V našem jeziku pomeni "lepota". Formoza nameč slovi zaradi svojih prirodnih krasov. Njeno skalovje se dviga ponekod od morske gladine 7000 čevljev visoko. Oglašano je za najvišje pečine na svetu. Od kar je tokrat Japonska posest, so turisti nedobrodoli. Japonska je nameč otok spremenila v mornarsko trdnjava, pa ne pusti, da bi si jih ogledovali nepoklicani ljudje. Dolžina Formoze je okrog 220 milij in širina od 60 do 80 milij. Skupne površine ima 13,429 kvadratnih milij, ali približno toliko kakor Irška.

Na vrhni sliki na levi je vladna palača v Taihoku, glavnem mestu Formoze in na desni je ulica v istem mestu. Spodaj na desni je zemljevid, na katerem je zaznamovan s črnim tistih del Formoze, ki ga je uničil potres.

(Nadaljevanje.)

Ko sem odsel s s. Bernikom in soprogo, kjer sva s Tonetom prenočila — so bili fantje še vedno dobre volje.

Tako se mi spanec že dolgo ni prilegil kot tisto noč pri Berniku. Drugo jutro je nas odpeljal s. Kvartci na Sygan, kjer smo se udeležili klubove seje. Veselje je bilo gledati naše stare fante — Kavčiča, Uršiča in druge, kako so vodili sejo. Potem smo odšli h Kvartcu na koso — in nato v Canonsburg.

Vozil njuj je Kvartci. Sodružna Kvartica pozna menda vsem na Penni. Naselbina stoji na precej visokem griču, nedvomno je poleti tu zelo lepo. Mi smo prišli malo zgodaj, kajti v dvoranji ni bilo še nikogar. Shod se je pričel ob treh polnoljetih. Udeležba je bila zelo dobra. To je bil moj zaključni shod in zdaji se mi, da tudi zelo uspešen. Predsedoval je starosta naselbine Joe Peterrel. Govorila sta tudi Terčelj in Zornik. Po shodu sem se seznanil z mnogimi rojaki v Penni. Naselbina stoji na precej visokem griču, nedvomno je poleti tu zelo lepo. Mi smo prišli malo zgodaj, kajti v dvoranji ni bilo še nikogar. Shod se je pričel ob treh polnoljetih. Udeležba je bila zelo dobra. To je bil moj zaključni shod in zdaji se mi, da tudi zelo uspešen. Predsedoval je starosta naselbine Joe Peterrel. Govorila sta tudi Terčelj in Zornik. Po shodu sem se seznanil z mnogimi rojaki v Penni. Naselbina stoji na precej visokem griču, nedvomno je poleti tu zelo lepo. Mi smo prišli malo zgodaj, kajti v dvoranji ni bilo še nikogar. Shod se je pričel ob treh polnoljetih. Udeležba je bila zelo dobra. To je bil moj zaključni shod in zdaji se mi, da tudi zelo uspešen. Predsedoval je starosta naselbine Joe Peterrel. Govorila sta tudi Terčelj in Zornik. Po shodu sem se seznanil z mnogimi rojaki v Penni. Naselbina stoji na precej visokem griču, nedvomno je poleti tu zelo lepo. Mi smo prišli malo zgodaj, kajti v dvoranji ni bilo še nikogar. Shod se je pričel ob treh polnoljetih. Udeležba je bila zelo dobra. To je bil moj zaključni shod in zdaji se mi, da tudi zelo uspešen. Predsedoval je starosta naselbine Joe Peterrel. Govorila sta tudi Terčelj in Zornik. Po shodu sem se seznanil z mnogimi rojaki v Penni. Naselbina stoji na precej visokem griču, nedvomno je poleti tu zelo lepo. Mi smo prišli malo zgodaj, kajti v dvoranji ni bilo še nikogar. Shod se je pričel ob treh polnoljetih. Udeležba je bila zelo dobra. To je bil moj zaključni shod in zdaji se mi, da tudi zelo uspešen. Predsedoval je starosta naselbine Joe Peterrel. Govorila sta tudi Terčelj in Zornik. Po shodu sem se seznanil z mnogimi rojaki v Penni. Naselbina stoji na precej visokem griču, nedvomno je poleti tu zelo lepo. Mi smo prišli malo zgodaj, kajti v dvoranji ni bilo še nikogar. Shod se je pričel ob treh polnoljetih. Udeležba je bila zelo dobra. To je bil moj zaključni shod in zdaji se mi, da tudi zelo uspešen. Predsedoval je starosta naselbine Joe Peterrel. Govorila sta tudi Terčelj in Zornik. Po shodu sem se seznanil z mnogimi rojaki v Penni. Naselbina stoji na precej visokem griču, nedvomno je poleti tu zelo lepo. Mi smo prišli malo zgodaj, kajti v dvoranji ni bilo še nikogar. Shod se je pričel ob treh polnoljetih. Udeležba je bila zelo dobra. To je bil moj zaključni shod in zdaji se mi, da tudi zelo uspešen. Predsedoval je starosta naselbine Joe Peterrel. Govorila sta tudi Terčelj in Zornik. Po shodu sem se seznanil z mnogimi rojaki v Penni. Naselbina stoji na precej visokem griču, nedvomno je poleti tu zelo lepo. Mi smo prišli malo zgodaj, kajti v dvoranji ni bilo še nikogar. Shod se je pričel ob treh polnoljetih. Udeležba je bila zelo dobra. To je bil moj zaključni shod in zdaji se mi, da tudi zelo uspešen. Predsedoval je starosta naselbine Joe Peterrel. Govorila sta tudi Terčelj in Zornik. Po shodu sem se seznanil z mnogimi rojaki v Penni. Naselbina stoji na precej visokem griču, nedvomno je poleti tu zelo lepo. Mi smo prišli malo zgodaj, kajti v dvoranji ni bilo še nikogar. Shod se je pričel ob treh polnoljetih. Udeležba je bila zelo dobra. To je bil moj zaključni shod in zdaji se mi, da tudi zelo uspešen. Predsedoval je starosta naselbine Joe Peterrel. Govorila sta tudi Terčelj in Zornik. Po shodu sem se seznanil z mnogimi rojaki v Penni. Naselbina stoji na precej visokem griču, nedvomno je poleti tu zelo lepo. Mi smo prišli malo zgodaj, kajti v dvoranji ni bilo še nikogar. Shod se je pričel ob treh polnoljetih. Udeležba je bila zelo dobra. To je bil moj zaključni shod in zdaji se mi, da tudi zelo uspešen. Predsedoval je starosta naselbine Joe Peterrel. Govorila sta tudi Terčelj in Zornik. Po shodu sem se seznanil z mnogimi rojaki v Penni. Naselbina stoji na precej visokem griču, nedvomno je poleti tu zelo lepo. Mi smo prišli malo zgodaj, kajti v dvoranji ni bilo še nikogar. Shod se je

SLAVJE . . . 30-LETNICE PROLETARCA

Sodeluje soc. pevski zbor "ZARJA". Nastopi tudi zbor "DELAVEC".

v soboto 4. maja ob 7:30 zvečer
v Slovenskem domu

Glavni govornik: Frank Zaitz

GIRARD, O.

Prireja klub št. 222 JSZ.

Charles Pogorelec:

Z AGITACIJE PO ZAPADU

(Nadaljevanje.)

PO MONTANI

Iz Spokane, Wash., sem krenil proti Butte, Mont., kjer se nahaja "The Richest Hill in the World", kamor sem dospel po enajsturni vožnji naslednje jutro.

Butte je bil nekoč Gibraltar unionizma, dokler niso v juniju 1914 razbili glavne postojanke W. F. of M., Butte Miners Union No. 1. Od tedaj naprej pa do lanskega leta so bili rudarji skoraj docela neorganizirani. Od nekdaj mogočne rudarske organizacije je ostalo le še ogrodje, vse drugo, všeč dvorana unije, je bilo uničeno.

Ker sem imel pred odhodom v premogarske naselbine nekaj časa, sem si ogledal to znamenito mesto, kakor tudi lokal reorganizirane unije. Hodim po mestu, vprašam effega in drugega, kje se nahaja urad unije, kakor tudi kje je stalo staro poslopje. Za prvega sem še nekako zvedel, ne pa tako za drugoga. Vprašam postarnega človeka, češ, ta mora biti "old-timer" tu in gotovo ve. Mož malo zardi, ne vem zakaj, in mi počakže smer, ki sicer ni bila prava. "Dobro", sem si mislil, "bom že našel". Krenem proti uradu unije. V njem sta dva uradnika, mlada človeka, eden menda zapisnikar in drugi pomozni fin. tajnik, ki je ravno izdal članske knjižice ter sprejemal prispevke. Zraven je bilo več rudarjev. Vprašam ga po marsičem in o članih, ki so bili svoječasno aktivni v W. F. of M. Ni mi vedel veliko povedati, kajti tedaj, ko so se vrili boji v organizaciji in končno uničenje unije same, je bil še otrok. Prešla sva na druga vprašanja, zlasti kar se tiče prošle stavke, katere glavne zahteve so bile: priznanje unije in odprava akordnega dela. Izvojevali so prvo zahtevo, ne pa druge in so s strategično poteko vzeli prvo, medtem se pa pripravljajo na drugo stavko kadar bo čas in pa razmere ugodnejše. Plača sedaj je \$4.75 na dan, na akordnem delu pa zaslužijo več; družba skrb, da ne "preveč". Pod staro unijo so bili enkrat na mesec unijski zastopniki pri sahntih, kjer so se moralni rudarji izkazati s plačano članarino uniji. Zdaj se je spremenovali v toliko, da družba sporoti vsaki mesec vsa imena vposlojenih rudarjev odborniku unije, oziroma "Miners" komiteju, kateri skrb, da člani plačujejo prispevke.

Kakor vse drugo, je prizadeta vsled krize tudi bakrena industrija. Število vposlojenih rudarjev je znižano več kot polovico. S priznanjem rudarske organizacije je Butte postal spet to kar je bil nekoč — trdnjava unionizma.

V zadnjih stvari so rudarji imeli srečo v tem, da so bili delni simpatij vsega prebivalstva, vključivši mestne oblasti in Šerifa, ki so bili na njihovi strani. To jim je veliko pomagalo do zmage. Pri zadnjih mestnih volitvah je bil izvoljen za župana radikalni republikan.

"ČUDEŽI" V ITALIJI

V Italiji, ki je počna praznovanje, so čudeži še tako pogosti "kakor v starih časih". Na Slovenskem je bila mogoča samo ena "vod žaka Johanca". V Italiji pa čudezno pote kri vsako leto, posebno pred Veliko ročjo. "Johance" v Italiji, ki pote krvavi pot, so ponavali mlade, ker so ljudstvu mlaide svetnice bolj vič kakor stare in grde. Starih in gredih sponnikov ni bilo, če hočemo verjeti slikam svetnic in svetnikov.

Na Veliko soboto je v Co-

nec, po izpovedbah ljudi velik nasprotnik A.C.M.C. Izdal je tudi svoj list malega formata "Eye Opener", katerega je brezplačno delil po mestu. Ali ostane nasprotnik bakrenega trusta tudi zdaj, ko je v uradu, bo pokazala bodočnost. Mesto pač potrebuje ne samo nasprotnika družbe, pač pa tudi človeka, ki ga bo znal upravljati in izlepiti, kajti sedaj je zanemarjeno do skrajnosti, zlasti v delavskih okrajih, kjer ni tlakovanih cest in ulic, pa mora človek ob deževnem vremenu bresti po lužah in blatu kot malokate.

Z agitacijo v Butte nisem poskusil, ker je bil moj name obiskati najprej premogarske naselbine, nazaj grede pa Butte. Tako sem se proti večeru odpeljal v Roundup, kamor sem dospel ob 2:30 naslednje jutro. Prenočil sem v hotelu. Moj prvi obisk je bil pri somišljenu John Widitzu, ki ima v mestu čevljarsko popravljalnico in katerega mi je bil priporočil že prej s. K. Erznožnik iz Red Lodge.

Widitz in njegova soproga sta naša dobra simpatičarja, pa smo se lahko pogovorili o marščem. Dala sta mi potrebne informacije o tej in bližnji naselini Klein. Nastanil sem se pri Jožetu Chadežu, ki mi je bil v pomoč tudi s svojim avtom. Obiskala sva družino Franka Grudina, kjer sem bil pozneje par dni dobro postrežen s prenočiščem in hrano. Naročil se je na list in veliko pomagal pri agitaciji. Obiskala sva mnogo družin in uspeh je bil zelo dober.

Posetil sem tudi naselbino Klein, kamor me je zapeljal Chadež. Moja prva postaja je bila pri Petru Jellarju v "Deadmen's Caulee" ali kakor že nazivajo dotični graben. Peter je vesel naravnih in vedno pripravljen pomagati pri agitaciji. Po kratkem pomenku kreneva k John Jancu. Ker je bilo Chadežovo vozilo samo za dva, na prež Jane svojega, pa smo eden furlan okrog rojakov. Torej trije dobri agitatorji, ni vrag, da bi ne bilo uspeha! In res, naročili so list skoraj povsed. Peter je sicer sem in tja malo podvomil o tem in onem, midva z Jancem po drugi strani pa vztrajala, da je treba obiskati vse! Petru ni kazalo drugega kot podati s. Skoro v vseh slučajih je bil uspeh. Tako sva se izkazala za boljša strategata kot on. Razume se, da je bil tudi on zadovoljen, ker s svojim dvočom ni bil v pravem in je to rad priznal.

Ker nismo končali z delom prvi dan, smo nadaljevali v naslednjem, ali žal, brez Janca. Njemu je zbolela — soproga — in ravno ko smo mislili iti na delo je bil pozvan domov, ker je bil treba ženi zdravniku, pa je moral ponajna Roundup. Upam, da je zdaj že zopet čvrsta in zdrava.

Ker Jane ni mogel z nama, treba pa je bilo vozila, se Peter spomni, da ima tudi on nekaj takega, ki "no pushes no pulse go li ke h...", kot je rekel Kitajec, ko je videl prvi av-

tomobil. Njegov truck je podoben bolj onemu, ki ga ima s. Vidrich v Johnstownu, katemu pravijo hudočneži "fire truck". Jellarjevemu smo dali Omnibus No. 1. Ima sicer svoje muhe, da se zaganja, pa tudi trobente ne potrebuje, ker ropače, da se ga lahko silsi. Pa sva vozarci sem tam in poleg vseh špasov z njegovim "ekspresom" agitirala. Obiskala sva poleg vseh drugih tudi Johna Miklich in njegovo družino. Je še zmerom stari na-prednjak in zdaj spet naročnik Proletarca.

Tako smo križali sem in tja okrog tri dni. Rezultat na Roundupu in Kleinu je bil 19 novih naročnikov. Le žal, da ni bilo časa sklicati kak večji stanek, kjer bi se bili pogovorili o organiziranju kluba, kajti obe naselbine so bile včasih aktivne in JSZ in upam, da bodo v doglednem času zopet. V Roundupu imajo socialistično organizacijo z okrog 15 članov. Ker sem zvedel za tajnika le malo pred odhodom, ni bilo časa za daljši pogovor o našem pokretu.

Naj se omenim, da so na Roundupu tudi rimske zastopniki zelo aktivni. Imeli so mision in agitirali zanj na vse pretege, da dobre ljudi zopet pod svoje mračno okrilje. Upam, da bodo slovenski napredni delavci na straži in preprečili mrak, ki se vlega na ondotno pokrajino. Ti božji agentje so v Montani zelo delavni in vsljivi. Za svojo propagando pošiljajo list "Catholic Register" vsem, za katere morejo dobiti naslove. Ljudje ga sicer ne čitajo in mnogi ga vračajo, toda "dobri fathri" ga pošiljajo kar naprej.

Gospod v Roundupu so zelo radodarni tudi s kuverticami. Pošiljajo jih rojakom in tudi onim, ki nič ne daje na verske blodnje. Bil sem pri družini, kjer so jih prejeli tri omote v vsakem 52 kuvert, torej za celo leto, zraven pa obveznico, na kateri se zaveže, koliko bo prispeval. Prejeli so tudi pisma, v katerih jih roti, da bi moral vseks vsak "dober" katoličan po 10% od svoje plače, pa bil zaposlen ali pa na relifu.

(Dalje prihodnjič.)

Slavje 30-letnice Proletarca v Girardu

Girard, O. — V soboto 4. maja bo v Girardu, O., slavje 30-letnice Proletarca, ki ga prireditev klub št. 222 JSZ. Pevske točke boste predvajala soc. "Zarja" in "Delavec". Govornik bo Fr. Zaitz. Prireditev se vrši v Slovenskem domu. Prične se ob 7:30 zvečer.

Ali ste si "Majski glas" za 1. 1935 že naročili?

Iz zapisnika redne seje odborov JSZ

Redne seje odborov JSZ dne 1. marca 1935 so se udeležili od eksekutive JSZ Frank Aleš, Filip Godina, Fred A. Vider in Frank Zaitz.

Joško Owen se je ni udeležil radi drugega nujnega opravka. Enako so bili upravičeno zadržani člani odbora srbske sekcijske.

Od nadzornega odseka sta bila navzoča Anton Garden in Frank Udovich. Sava Bojanovich je bil zadržan vsled nočnega dela.

Od nadzornega odseka sta

glasovnice presteje in sporocil izid.

Prosvetna matica je od prošle do te seje sodelovala s posljanjem iger ali v drugih ozirih omenjena doklada federacije delegatu, ali klubu v delno pokritje njegove vsote. Klub je po raznih zaslivanjih končno osvojil stalne, da spada vsota \$5 klubu, ne pa delegatu direktno. Tajnik federacije SNPJ pa je izročil delegatu.

V teh nesloglasjih je bil Čandek ērtan. Po prečitanju pisem eksekutiva sklene, da se zadevo izroči, ako mogoče, v izravnovanju dveh članov JSZ v Milwaukeeju. S. Zaitz priporoča, da se mu naj odobri pooblaščiti za to nalogu s. Frank Zajec, ki je v njemu v sodelovanju s Frankom Novakom. Sklenjeno, da naj vse podatki, kmalu priredil, in bo potem na razpolago vsem v Prosvetni matici včlanjenim organizacijam, ki vprizarjajo igre.

S. Peter Bernik ima v področju korespondenco in bo o svojem delu sam poročal. S. Bernik bo seznam vseh iger, ki jih imamo, z vsemi podatki, kmalu priredil, in bo potem na razpolago vsem v Prosvetni matici včlanjenim organizacijam, ki vprizarjajo igre.

O agitaciji je s. Rak poročal med drugim: S. Pogorelec je odpotoval na agitacijo v zapadne države koncem januarja. Poročal je, da finančni rezultati te ture morda ne bo toliko ugoden, kakor je pričakoval, a klub temu je že do datuma te seje (do 1. marca) poslal \$125 naročnine Proletarca, nevklicivši vsot za kolendarje in knjige, ki jih je prodal na agitaciji dosedaj.

Rak dalje poroča, da je s. John Terčelj prevzel na naše urginjanje nalogo za agitacijski poset v Detroitu; temu delu je pripravljen dati dva tedna svojega časa.

Imamo izobraževalni klub Slovenija, svojo dvorano in napredna društva, "Prosveta" v svojem napadu na socialiste stlačil vse v en koš. Trdil je, da postane Thomas fašistični vodja, samo počakat je treba. Tako blede ta človek, ki je doma med širimi stenami komunist, drugače pa — no, pa saj ni vredno, da bi še goril o njemu.

V soboto večer 4. maja bo imelo društvo Orel št. 21 SNP majsko prireditve, na kateri bo vprizorenja socialna drama "Slepji agitator" in pa Molekova igra "Srebrni jubilej". Obe sta zanimivi in poučni. Rojaki v Pueblo in v bližnjih naselbih načinu so vabljenci, da pridejo na slavnost. Vršila se bo v Orlovici dvorani. Vstopnina je 30¢ v predprodaji in 35 pri blagajni.

Majska proslava v Pueblu in drugo

Pueblo, Colo. — V Proletarcu že dolgo ni bilo dopisa iz naselbine. Morda smo utihnili zaradi prahu, ki je nasičeval tukajšnje ozračje in nas dušil. Sonca nismo videli več tednov. Dež nedavno pa je zrak očistil in zdaj je bolje. Suša je bila tolikšna, da je reka Arkansas čisto usahnila in mesto je bilo domalega brez vode. Sele ko se je pričel v gorah topiti sneg, se je struga spet napolnila in od žeje namorej ne bo treba pogineti.

Drugače je v Pueblo po starem. Preprič zaradi oslove senca. Delavskega političnega gibanja med nami ni — razen v četrtih in razprtijah.

Ne dolgo tega je na eni tukajšnjih sej vpil prijazen rojak, da je socialistično stranko vzel vrag. Normana Thomasa, Coughlina in "kingfish" Longa je v svojem napadu na socialiste stlačil vse v en koš. Trdil je, da postane Thomas fašistični vodja, samo počakat je treba. Tako blede ta človek, ki je doma med širimi stenami komunist, drugače pa — no, pa saj ni vredno, da bi še goril o njemu.

V soboto večer 4. maja bo imelo društvo Orel št. 21 SNP majsko prireditve, na kateri bo vprizorenja socialna drama "Slepji agitator" in pa Molekova igra "Srebrni jubilej". Obe sta zanimivi in poučni. Rojaki v Pueblo in v bližnjih naselbih načinu so vabljenci, da pridejo na slavnost. Vršila se bo v Orlovici dvorani. Vstopnina je 30¢ v predprodaji in 35 pri blagajni. — **Prijatelj Proletarca.**

Dr. H. Tuma

Iz Ljubljane poročajo, da je dne 9. aprila nagloma umrl znani socialist dr. H. Tuma. V socialističnem gibanju je bil aktiven od 1. 1905. Pred tem je deloval med liberalci.

Sodrug Tuma je deloval z dopisovanjem v socialistične revije in časopise, veliko predaval in splet pokretu pomagal kjer je mogel in utegnil. Do prihoda fašistov v vlado Italije je živel v Gorici, istotako pred vojno. Vsled fašističnega zatiranja se je umaknil v Ljubljano, kjer je nadaljeval svoje agitacije.

Preudarimo nekoliko to stvar, pa se bodo tisti, ki jim je zgaga več kakor delo za napredek, kmalu uleteli. Rad bi se dotaknil v tem dopisu se ne katerih tukajšnjih oseb, o katerih vem, da bi lahko koristile, ako bi hotele. Ampak dopis o njih pošljem, ako se odnosijo ne umirijo, enkrat prihodnjič.

Opazovalec.

Dr. John J. Zavertnik PHYSICIAN AND SURGEON

OFFICE HOURS:
At 3724 W. 26th Street
1:30-3:30; 6:30-8:30 Daily
Tel. Crawford 2212

At 1858 W. Cermak Rd.
4:30-6:00 p. m. Daily
Tel. Canal 9695

Wednesday and Sunday by appointments only

Residence Tel.: Crawford 8440

If no answer — Call Austin 5700

"PROSVETA"

Stan za celo leto \$6.00,
pol leta \$3.00

Ustanavljate nova društva.
Deset članov(ic) je treba za novo društvo. Naslov za list je za tajanstvo je.

2657 S. Lawndale Ave.
CHICAGO, ILL.

ZA LIČNE TISKOVINE
VSEH VRST PO ZMERNIH CENAH
SE VEDNO OBRTITE NA UNIJSKO TISKARNO

Adria Printing Co.

1838 N. HALSTED STREET, CHICAGO, ILL.

Tel. Lincoln 4700

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS.</

V NEDELJO 5. MAJA DELAVSKO SLAVJE V LA SALLU

Vprizorjena bo socialna drama "Rdeče rože".—Zbor "Sava" nastopi v koncertnih točkah

Češko. — V nedeljo 5. maja, kakor že počasno, gostuje na odu SND v La Sallu, III., dva odsek kluba št. I JSZ. Dramski odsek uprizorja popularno drama "Rdeče rože", sodobno socialno delo Jožeta Moškrta, pevski zbor "Sava" pa nastopi z več pesmami ter njegova dueta z dvema.

Nedeljski izlet člankih odsekov sta aranžirala kluba v La Sallu in Eglesbyju s klubom št. I JSZ.

Drama "Rdeče rože" zavzema zelo prominentno mesto na delavskih održih in v starci domovini. Povsed jo publiko sprejme z velikim navdušenjem. Njeni prizori so resnična doživetja tisočev in milijonov delavev v katerikoli kapitalistični državi.

Pred vami se bo razgnila panorama delavcevega življija in boja, sodobnega boja vas samih!

Odigrni se bo zastor. Pred sedaj boste videli-sobo delavca, čigar žena je tuberkulozna, skrbna, ljubeča; njen mož in dva otroka sta ji vse. Njena sestra, ki se zaveda odgovornosti kot krepostna delavka, pa njen začetec, delavski zaupnik in njen svak, glavni zaupnik, bodo stali pred vami. Njihove skrbi niso le to, da bi ustvarili toplo vskakanje življjenje, njih skrbi so to, kako bi začitili vse svoje delavce, ki delajo v tovarni, kako bi uveljavili dostenjamstvo človeka, ki je ponizano v tovarni radi tistih, ki odlažajo, ki menijo in cincajo ter nasledajo izkorisčevalcem in zanje vohunijo.

V tovarniški pisarni boste videli vso okrutnost pohlepne podravnatelja, ki mu je glavni cilj življjenja pohóta, zverski nastopi in hinavščina. Videli boste upor delavstva zoper kričeno znižanje plače in redukcij. Videli boste žrtve, ki padajo v borbi za pravico.

Se mnogo drugega boste videli v tej življenski drami, ki je slika življjenja nas samih in poduk, kako se mora delati, kako boriti, kako agitirati — kako se zavedati samega sebe in dolžnosti do skupnega nastopa, ki mora biti solidaren!

V "Rdečih rožah" nastopi ves originalni ansambel, ki je nastopil v tej igri prisojen v Chicagu in žel splošno prijanje:

Tone Jerič, tovarniški delavec in glavni zaupnik (Chas. Pogorelec), Cilka, njegova žena (Minka Alesh), Ivanka, njena sestra (Angela Zaitz), France, tovarniški delavec in Ivankin zaročenec (Johnny Kuchvar), Goldschmied, tovarniški ravnatelj (Johnny Rak), Filder, tovarniški podravnatelj (Louis Beniger), Mara, tovarniška delavka (Alice Artach), Markič, delavec-zaupnik (Joseph Turpin), Božič, delavec-zaupnik (Frank Sodnik), Dular, preddelavec in ravnatelj zaupnik (John Hujan), Žagar, tovarniški sluga (Vinko Ločniškar), Filderjeva tajnica (Maria Omahen), orložniški načelnik (Anton Andres) ter skupina delavev in delavk, na koncu pa zbor "Sava".

Posmrtnine izplačane za živimi

Dostikrat čitate: "Izginil je broz sledu." Po sedmih letih se tako osebo oglasti na sodišču v smislu zakona "človeku mrtvemu, zavarovalnice in bratke podporne organizacije pa so edičev tirjane za posmrtnino, ki je vladno morajo izplačati."

Na tej sliki je Fred Sauter, ki je red več ko 7. leti "izginil brez sledu". Kregal se je z ženo in ostalo družino, "pa je vse skupaj pustil". Po sedmih letih so njegovi otroci nopravili "potrebne legalne korake", da je sodišče proglašilo Sautterja mrtvim, nato pa so iztrijali posmrtnino, od vseh zavarovalnic, kjer je bil v času zavaroovan. Nedavno pa se je Fred Sauter pojavil živ in zdrav pred vsemi, kar so ga skrbeli, kaj bo, če se zavarovalnicem posreči iztrijati izplačano posmrtnino.

Tudi v slovenskih podpornih organizacijah so tu in tam dogodi, da dečki članov, ki so izginili brez sledu, po sedmih letih, ali pa se celo prej, zahtevajo posmrtnino.

Enakopravnost. Prečital sem in videl, da to ni nareden dopis kakega "krenka", ampak lažnjiv, surov izbruh naduteža. Poizvedoval sem o podpisancu dopisa in mi poročajo, da ga on sploh pisal ni, pa pa posodil le ime.

"Ne zanima me zmerjanje, ki je v dopisu zoper mene, niti me ne zrujavajo "titelni", s katrimi me dopisnik počaščuje, toda preko laži v njemu se ne more kar tako preko.

Kaj sem govoril na dotočnem družbenem sestanku, vedo le tisti, ki so bili navzoči. Moverni bili in najbrže tudi njegov "poštar" ne. Kako more torej vedeti, kaj sem izvajal? Vsi, ki me poznavajo, vedo, da ne govorim takih budalosti, pač pa je očvidno, da jih je sposoben dotočni, ki je Movernov dopis "sklafal" skupaj.

V dopisu trdi, da sem se "posteno obregnal ob SSPZ."

Movern pozivam, da naj dobesedno citira moj govor, namesto, da si je izmisli stavek kakršnih nisem nikdar izrekel. Ako tega ne stori, ostane kar je, lažnik! Mar smatra, da je častno potvarjati resnico in obrekati poštene ljudi? Ali misli, da bo na ta način koristil napredku društva in naselbine?

Nisem član SSPZ. Nisem je napadal ne v San Franciscu in ne drugje, niti nisem imel povoda za kake napade bodisi proti eni ali drugi organizaciji. Na agitaciji, kakršne sem-se na tem potovanju lotil, ima človek pač bolj važna opravila in skribi, kot pa, da se bi ukvarjal s problemi podpornih organizacij.

Zdi se mi, da me tudi uredstvo Enakopravnosti toliko pozna, da bi stvar glede onega dopisa lahko boljše prevdario, namesto da je pustilo v javnost zlobe polno besediščenje. Ljudje so podvrženi sumničenjem in dotočni da je imel edino le namen, da mi škoduje na ugledu in da bi mi povzročil težave na agitaciji. Ako mu je zdo verjet, mi je žal. Toda na agitaciji mi nakana Movern in njegovega pokrovitelja ni škodovala. — Charles Pogorelec.

Tom Mooney odbijan v boju za osvoboditev

Obramba Tom Mooneya je obravnavana v apeli in sodnimi prizivimi od ene instance do druge, teda učinek je vsakikrat enak in zato je Tom še vedno v ječi.

Dne 19. aprila je odbil njegov apel za novo obravnavo in do ne za začasno osvoboditev višji sodnik Edward I. Butler v Marion county, Calif.

RAZNOTEOSTI

Bridgeport, Ohio. — Dne 14. aprila je tu nejanoma premisnel dobroznan Ceh Louis Bezmoska. Podlegel je poškodbam, ki jo je dobil pri delu v rovu. Sta je bil 27 let, rojen tukaj. Zapreča sopruge in 3 hčerke. Ime je namen prislopi v naš klub, št. 11 JSZ, njegov oče pa je želan tega klubu.

Na svoji redni seji dne 21. aprila je klub št. 11 prispeval par dobroznan v Tom Mooneyjev obrambni fond in nekaj v podporo Majskemu Glasu. Podpisani je poročal o konvenciji o najske s.c. stranke, ki se je vrila v Massillon.

Spored klubove prirede v soboto 11. maja v družveniku Boydallu, ki se prične ob 7. zvečer, je v glavnem sledi: Slovenska igra "Luka in Jaka"; komičen pričor v angleškem jeziku "Listen, Louis"; Brata Skofa, sinova Josipa Skofa, nastopita v duetu z glasbenimi instrumenti; zadnja točka bo saloigra v angleščini "Hans von Smash". Program bo pester in dober. Občinstvo od blizu in daleč je vabljeno, da se prirede udeleži.

V nedeljo 21. aprila se je v naselbini Blaine vril v dvorani društva št. 333 SNPZ zadružni shod. Glavni govornik je bil čeh Frank Ledvinka, ki pa ni govoril samo v prid zadružne trgovine, ampak v korist delavske gibanja vobče. Njegova izvajanja so napravila dober vrt. Upam, da bodo rojaki v tej naselbini podprt v svoj korist ne le zadružno ampak tudi socialistično gibanje.

Rovi tod obratujejo od eden

SAM INSULL NI MOGOČE OB-SODITI

Samuel Insull je bil po krijev preganjjan. Tako trdi on, in istega mnenja so bile porote in sodišča, pred katerimi je bil obtožen slepstarstva, goljufij in poneverb. Ampak Insull ni bil zastonj velemagnat, ki je kontroliral elektrarne, plinarne,

SAMUEL INSULL SR.

električne železnice in mnoge druge javne naprave. Ako je zagrešil, je to storil v veri, da dela pravilno, je zatrjeval potrošnikom. Kaj more on zato, če so vlagatelji izgubili v njegovih špekulacijah stotine milijonov dolarjev! Njegov namen je bil, da jih obogati, ne pa vpropasti!

Tako se je mož opral. Insull je bil v pravem, ko je dejal, da kriza ni njegovo delo. Gozdarski polomi so pač posledica kapitalizma, v katerega Insull verjame še prav tako kadar pred polomi svojih ogromnih delniških podvezitet.

Zvezna vlada je na lovu za njim po Evropi in s "prosekutiranjem" tukaj potrjala nad pol milijona dolarjev. Tudi ilinojske sodne oblasti so imela v prosektuiranju Insullova (Samuelova in njegovega brata Martina) visoke stroške, prav tako pa tudi oba Insulla ter njihovih priateljev, ker so si najeli drago obrambo, katero jih je izvlekel kaže. Advokati so imeli prvi stvari na obeh straneh najboljšo žefev. Vsled te bogate prilike za zaslužek advokatov na obeh straneh niso že gotovi z Insulom.

Proti nekaterim neodvisnim kanclatom je vlada nastopila z nasilnimi sredstvi.

do tri dni vsaka dva tedna. V bližnjem Wheelingu so ne posečno dolgo tega odprli eno železo-livarno, jo par tednov obratovali in spet prenehali. Prej je stala nad leto dni. Ostanje jecklarne so v tem okraju prorose teine še nekaj obratov, a mi verjemo, da to stanje bdrže, ker jecklarski trut svoja naročila razdeljuje tovarnam po vsi deželi, da ustvarja povsed upanje in s tem sipe jejudstvu pesev v oči.

Joseph Snay.

Iz Montane

Red Lodge, Mont. — Slovenski premogarji v Montani so bili pred vojno v JSZ in za Proletarca zelo delavni. Medvojne homatije, povojni razkoli in pa desiranje so v tem okraju prorose teine še nekaj obratov, a mi verjemo, da to stanje bdrže, ker jecklarski trut svoja naročila razdeljuje tovarnam po vsi deželi, da ustvarja povsed upanje in s tem sipe jejudstvu pesev v oči.

Ova organizacija je koncentrirati svoju dejavnost privršno na zadrževanje automobilevih radnika za socializam. Ukoliko je za radnike potrebno da nauče da socialističko društvo znači konačno odobrenje ispod brutalnog i razčasnog najamnega rostva v srednjem kapitalističkem društvu, utoliko više mi socialistično pojačati svojo dejavnost v pravju pomaganja radnika v njihovoj svakidanjoj borbi protiv nekupružnih, prepredenih in močnih poslodavaca; v njihovim tako teklim naporima oko izgradnje unija, organizacija za besposlene, kooperativa, političkih i drugih kulturnih organizacija.

Sav ovaj prosvitni in organizacijski rad mora bazirati na strogo demokratičnih principih na našoj klasnoj sošidarnosti, kooperaciji in jedinstvu. Tako daje, u cilju umanjavanja nerazumog tumačenja naše organizacije energije in vremena nača dejavnost mora biti planirana prema modernim vaspitnim in naprednim metodama.

Uz dužno respektovanje i poštovanje naših drugova regrutovanih u socialistički pokret iz krugova inteligencije i ostalih sitno-buržožskih grup, mi — radnici — moramo shvatiti da se naše oslobodjenje naši vremenski bogovi tako ne splasili in pokvarili sezono in pota.

Blagodareči členjenici da mi laskate razumemo i vjerujemo jedan drugome, nama je olakšano pomoći i najzaostalim članom naše klase da otočne misli in rasudljivosti. Osim tega, socialističko učenje — kada se očisti od primjera pridatih od strane naših neprijatelja, a takojker i naših neukih slijedbenika — može razumjeti i usvojiti i umno najnerazvijeniji radnik.

I kada mi, radnici — predstovom socialističkog obrazovanja postanemo klasnosvijesni — zauzmemo dominirajuće funkcije u sadanjem ekonomskom i političkom pokretu za socialističko učenje — kada se očisti od primjera pridatih od strane naših neprijatelja, a takojker i naših neukih slijedbenika — može razumjeti i usvojiti i umno najnerazvijeniji radnik.

Vladarji v Jugoslaviji

Jugoslovanska vlada ni dovolila ustanovitve nobene opozicionalne stranke, niti ne bi mogla nobena, razen morda socialistov, dobiti zahtevano stveto podpisov na peticije v vseh okrajih države. Hrvatske jih ne bi dobitile med Srbi in Slovenci, slovenske (klérikalne) niti kaj izven Slovenije. Zakon pa določa, da ne smet biti plemenih v verskih strank, ampak le take, ki raztezajo svoj delokrog po vse državi.

Vlada pa je popustila v toliko, da smoje kandidirati kandidati gotovih struk kot osebe pod posebno firmo, ki pa mora istotko imeti odobritev od vladne, oziroma sodišča. Vsak opozicionalni kandidat se mora javiti sресkemu sodišču in pred njim z lastoročnim podpisom potrditi izjava, da kandidira za poslanka v skupščino.

Vlade so oznanjene za dne 5. maja.

Socialisti vodijo svojo kampanjo pod firmo "zvezda delovnega ljudstva". Njihovi listi načeljuje znani socialist Topalović. Med kandidati na tej listi je tudi Josip Petrejan, bivši poslanec in aktivni v socialističnih unijah ter drugih delavskih organizacijah.

Kao radnici, mi moramo naučiti da potpuna sloboda i zadovoljstvo za sve — demokratični socializam može biti realizovan jedino kroz našu klasno solidarnost in jedinstvo.

Oduševljeni najpametni in najrevolucionarni ložnikom "Ujedinjeni" smo pobediti, pocenjani moramo pasti", načemo brzo očistiti svoj borbeni pokret od svih bukača in eječača.

Sa ovim kratkim načrtom zadača nove organizacije Socialističke partije želim podstaviti jugoslavenske radnike v Detroitu da joj pristupe i pruže

SOCIALISTIČKA ORGANIZACIJA AVTOMOBILSKIH RADNIKA

Detroit, Mich. — Nesumnjivo čitaoci "Proletarca" — bivši dovoljno upučeni u pravilno razumjevanje marxističkog učenja — oduševljeno će pozdraviti obrazovanje nove socialističke organizacije automobilevih radnika v ovom centru automobilevne industrije.

Ova organizacija će koncentrirati svoju dejavnost privršno na zadrževanje automobilevih radnika za socializam. Ukoliko je za radnike potrebno da nauče da socialističko društvo znači konačno odobrenje ispod brutalnog i razčasnog najamnega rostva u srednjem kapitalističkem društvu.

Na drugarskim pozdravom ostajem vaš za demokratični socializam. — S. Markovich.

Se eno slavje 30-letnice Proletarca. — Ima, razmire itd.

Mon Run, Pa. — Opozoriti želim Toneta in Joška na moje pravo ime. Sicer je nekje v Z. D. Tom Jeralu, ali v Moon Runu ga ni. Ne mislim užaliti mikrogard radi tega priimka in tudi jaz nisem prav nič hud. Ker pa nimam tega imena, nič več kot prav, da ostanem pri pravem.

Delavske razmere so po 1. aprili poslabšane. Pittsburgh Coal Kompanija v Moon Runu je obravalo na d. 25. aprila la samo dva dni. Malo bolje je pri drugih delih.

V preteklosti smo upali na dobre čase, ali kapitalizem že tako gospodari, da je njemu prav. Tega se bi moral zavestiti tudi delavce, da bi nehal producirati bogastvo drugim. Čas prihaja, ko se bo moral predramiti, ali pa ga sedanjem sistemom strojno uniči. Organizirajmo se torej strokovno in politično, da bomo pripravljeni za vse slučaje.

Socialistični klub št. 175 JSZ priredil dne 14.-15. julija skupno s konferenco klubov in društva Prosvetne matice v Moon Runu slavje 30-letnice Proletarca. Več bo poročano naslednje tedne. — M. J.

Preganjeni socialisti v Avstriji

Pred par tedni je v eni izmed blizu Dunaia pričelo s glavnim stavkom 400 socialističnih jetnikov v protest

SOCIALISM IS LABOR'S TORCH-BEARER

Down through the ages the toiling masses of the world have been in bondage. Always, the producers of wealth have been the slaves and body servants of parasites. And always there has been a minority who lead in the struggle against human slavery and carried the torch of revolt against injustice.

The problems which confront the workers of America on this May Day have their parallels throughout history. In the flight of the Children of Israel from a brutal Pharaoh; in the mutiny of Spartacus and his fellow slaves; in the struggles of feudal serfs against the lords who oppressed and degraded them—in all the battles which workers have waged against the many forms of human slavery which have evolved through the centuries, we can find the same economic injustices which today pit class against class.

With the approach of May Day, it is more evident than ever before that only by following the torch of Socialism will Labor reach its goal. That goal is economic freedom in a workers' world, a world in which all the means of life will be dedicated to the welfare of those who work and produce, a world in which the human parasite who preys upon his fellows will no longer exist, a world which will be

free from poverty, insecurity and the ever-present menace of war.

The Socialist party hails the workers of the world and beckons them on to the final struggle against injustice. On this May Day the American Socialist movement re-dedicates itself to the task of taking the world for the workers and uniting all men of every race, creed and clime in fraternal cooperation. It repeats its slogan: "Workers of the World Unite! You Have Nothing to Lose But Your Chains; You Have a World to Win!"

Reading Labor Advocate.

MAY FIRST

The working class organizations of the world have set the First of May as the day of public manifestation of the workers' grievances against a world unjust and oppressive.

Since October, 1884, the birth of May First, the world has seen workers throughout the world demonstrating on May First. For over fifty years, the workers of the world, have constantly battled forces which tended to stamp out all the rights of the working class.

May First has become a working class holiday in the broadest sense, an epitome of all labor's aims and aspirations, from the improvements to immediate conditions to the final emancipation from a system that spells poverty and economic insecurity for the workers.

We meet this May First to realign our forces, to raise our voices in protest to the menace of war. We oppose militarism. We demonstrate our opposition to despotism, fascism and tyranny of all kinds—economic, political, or any other. We proclaim our faith in the coming of a new era for workers, an era of economic and political freedom on this holiday that WE WORKERS HAVE TAKEN!

American Labor News.

Prosperity!

Good times are the times when poor folks can buy on credit what they lose in hard times, as cars, homes, and radios for instance.

PEACE UNDER THE PRESENT SYSTEM

Are You Educated?

An advertisement of New York University in parts reads: "Measure yourself by an employer's standards... What are you worth?... What do you bring to the business world?... And have you thought of what you can do to make yourself more valuable to the employer you look to for a start?"

There's the idea of "modern" education. You enter a school as a piece of human ferment and pass through the hands of various experts. When they finish the job they have transformed you into a packhorse ready to serve an employer. He looks you over and determines what value you have for him. From ferment to merchandise! Ere long the value of "educated" packhorses will be quoted on the stock exchange.

—The New Leader.

The Age of Mountebanks

If these were not an age of mountebanks and quacks, the drive against radicals could not take place.

The men back of these drives actually set themselves up as patriots and good Americans. For shame! They rape the American spirit.

EDITOR'S NOTES

Frank Tauchan's report, published in this issue, was sent to be published last week, but because the English page was already filled, its appearance was delayed until this issue.

The May Day Manifesto of the Socialist party is published in Slovene translation on page 1.

AN ACTION PROGRAM

By Norman Thomas

We who want to build a strong and aggressive Socialist Party ought to be clear about the basis we want for it. Whatever we think of a labor party, or the Socialist Party's role in it, we must recognize that the Socialist Party cannot afford to compromise its emphasis on genuine socialism if it is to be of service as an educational force.

No gradual reform of capitalism can take the place of socialism or will lead to socialism. There must be a constructive effort to build socialism. We can only cooperate hopefully with labor forces not yet educated to go the whole at once, if we keep our own vision clear.

But a genuinely Socialist Party does not mean a doctrinaire or a heresy hunting party. It can safely include many varieties of opinion or of speculation with regard to future tactics, provided that today it accepts in action the following principles:

1. The party must be international or worldwide in aim and in sympathy. It cannot be truly international if, like the Communists, it accepts the dictatorship of one nation, Russia. One may believe that Soviet Russia is forced by the European situation to play the old and dangerous game of nationalist alliances, but strenuously insist that for that very reason it is madness to let Russia dictate the internal policy of parties in other lands. Russian dictatorship in German communism did enough harm to

be an object lesson to us all. We Socialists were right in the early post-war days when we rejected the demand of the Third International—which meant Russia—for control of internal policy—this although we then accepted demands which would give many of our comrades the jitters to contemplate today.

2. The Socialist Party must function on a national scale and with special reference to American traditions, psychology and needs. It must act as a nation-wide party, not as a loose federation of scattered state parties. This is consistent on the one hand with genuine international spirit and on the other with all reasonable local autonomy.

3. The Socialist Party must be genuinely democratic in its internal machinery.

4. The Socialist Party must require obedience to its ruling against an advocacy of armed insurrection which can only invite a plague of stooges, provoke a tyranny of repression, and act as a stimulus to fascism.

But to press this principle into the demand that Socialists must swear that they can never conceive of any circumstances that will justify armed insurrection, or to compel Socialists to affirm a blind belief in a romantic parliamentarianism is complete and un-socialist folly. What we have to do in the future will be determined far more by events than by fine spun theoretical speculation or dogmatic affirmation.

We can afford to leave to the future a lot of questions if we will work now for socialism, simply making it clear that while we do not intend to die down before war or fascism, the methods we want to use are the methods of political and economic organization. This is clear from any fair interpretation of our Declaration of Principles. Not what we think about Trotsky and the November Revolution; not our speculations about the future, but our loyalty to an aggressive, democratic nationally controlled Socialist Party, is the test of our socialism.

THE ONLY ANSWER

When Louis XVI was making criticise or make it harder for him."

But the Socialist party rebels again, "The system is wrong. Roosevelt is part of the system. He represents the interests who own our natural wealth, the few men who by their economic power over us control our destiny. If he can help them, and help us too, he wants to do so. But they must be all right."

"It isn't the King's fault. He means well. He really loves his people and is doing his best for them, but he has the wrong councillors. If we could just get to the King, everything would be all right."

But others said, "The King is part of the system. We've got to change the whole system before we can do away with the evils that are making life not worth living."

And they did.

When Czar Nicholas of Russia was sitting in his palace with his fingers in his ears trying not to hear the rumblings of discontent outside his windows, there were millions of people who still trusted him.

"If the little white father only knew how we are abused and persecuted," they said, "he would stop it. He loves his people and means to do his best for them. His advisors are foolish and dishonest. If he could only run the country himself, we would be well fed and happy."

But those who were wiser said, "The system must be changed. Power belongs to a few to use as they see fit against us. We must take that power from the king and give it to the people. Nicholas Romanoff may be a kind generous man. But the system is wrong. We must change it."

And they did.

Today the country is full of people who say, "Many of the government policies are wrong, but it isn't the President's fault. He has inexperienced advisors. If he could only do what he really wants to, he would have the country back on his feet in no time. His subordinates don't understand and can't follow directions right. But Roosevelt himself can straighten all that out if we give him time. We mustn't

CRIME NEWS

The pages of the newspapers are largely plastered with crime news. Evidently this condition is due to the profit motive. But it isn't profitable for readers to gorge themselves on such news. Things that portray the good, the true, the beautiful, are much more profitable to the right-minded individual than crime. At best the latter should be played down to a minimum.

In any true civilization, constructive news would be played up. Thus the newspapers would fulfill a mission of the highest type, serving the mentality of individuals seeking to make this world a beautiful place in which to live. The profit motive is the prolific breeder of crime.

W. L. Baldwin.

Labor's slogan used to be—

Eight hours work;

Eight hours play;

Eight hours sleep.

Now it's—

Eight hours hunting for work;

Eight hours worrying about work;

Eight hours nightmarizing about work.

History Repeats Itself

"Let them eat cake," said Marie Antoinette.

"Let them eat fish and potatoes," laughed Sec. of Agriculture Wallace.

Communists are people who believe in the right of free speech until they get power enough to make others shut up.